

Asia: VN/279/2018

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kaavoitus- ja rakentamislainsiksi

Lausunnonantajan lausunto

Huomioita alueidenkäytön kokonaisuudesta (erityisesti luvut 1-16, 37-40)

Kulttuuriympäristötutkimuksen seura ry kiinnittää toistuvasti huomioita siihen, että kulttuuriympäristön ja maiseman, kulttuuriperinnön määrittely ja keskinäiset suhteet jäävät valmistelussa epämääräisiksi ja kapeiksi. Seuran näkökulmasta on keskeistä, että laki antaa täsmällisen käsitteellisen perustan ja yhtenäiset periaatteet laadukkaan ja kulttuuriympäristön moninaiset arvot huomioon ottavan suunnittelun toteuttamiseksi.

Eryteisesti maiseman käsitteen runsas käyttö ja käsitteen määrittelemättömyys käsiteluvussa, johtavat moniselitteisiin tulkintoihin. Seura muistuttaa toistuvasti että, Suomea velvoittaa kaikkiaan neljä maisema- ja kulttuuriympäristön suojelua koskevaa kansainvälistä sopimusta: Unescon yleissopimus maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemiseksi (1987); Euroopan rakennustaiteellisen perinnön suojelun yleissopimus (1992); eurooppalainen yleissopimus arkeologisen kulttuuriperinnön suojelusta (1995); sekä eurooppalainen maisemayleissopimus (2006). Ne velvoittavat maita kulttuuri- ja luonnonperinnön, rakennustaiteellisen perinnön, arkeologisen perinnön, sekä luonnon- ja kulttuurimaisemien, suojelualueiden ja arkiympäristön turvaamiseen ja huomioimiseen alueiden käytön suunnittelussa ja rakentamisessa.

Kulttuuriympäristöstrategian (2014-2020) (VN:n periaatepäätös 20.3.2014) sivulla 9 määritellään kulttuurimaisema seuraavasti: Kulttuurimaisema on ihmisen ja luonnon yhteisvaikutuksena syntynyt ympäristöä, jota voi tarkastella esimerkiksi alueellisena, visuaalisena, kokemuksellisena tai historiallisena kokonaisuutena.

Eurooppalainen maisemayleissopimus eli Firenzen sopimus (SopS 14/2006) määrittelee maiseman seuraavasti: "maisema" tarkoittaa aluetta sellaisena kuin ihmiset sen mieltävät ja jonka ominaisuudet johtuvat luonnon ja/ tai ihmisen toiminnasta ja vuorovaikutuksesta.

Kulttuuriympäristötutkimuksen seura ry esittää, että Määritelmät pykälään 3§ lisätään maiseman määritelmä, joka on sopusoinnussa kulttuuriympäristöstrategian ja eurooppalaisen maisemayleissopimuksen kanssa. Tällöin pykäläluonnoksissa esitetyt yleiset tavoitteet vastaisivat

olemassa olevia säädöksiä ja täydentäisivät toisiaan sen sijaan että ne määriteltäisiin keskenään päällekkäisesti. Samalla määritelmän saisi kattamaan sekä aineellisen että aineettoman maiseman edellä mainittujen säädösten tarkoittamalla tavalla.

Seura esittää seuraavaa muotoilua: maisemalla tarkoitetaan ihmisen ja luonnon yhteisvaikutuksena syntynyttä ympäristöä alueellisena, visuaalisena, kokemuksellisena ja historiallisena kokonaisuutena.

Huomioita kaavojen toteuttamisen kokonaisuudesta (erityisesti luvut 1, 17-24, 37-40)

Toiseksi Kulttuuriympäristötutkimuksen seura ry. nostaa esiin maakuntakaavan sisällön ja vaikuttavuuden. Esityksen mukaan tulevassa maakuntakaavassa keskityttäisiin maakuntatasoisiin aluerakennetta sekä liikenne- ja viherverkoston kehittämisenperiaatteisiin ja maakuntakaavan oikeusvaikutukset rajattaisiin näihin. Kulttuuriympäristötutkimuksen seura katsoo, että vastaavan tasoista maankäytön ohjaus- ja suunnitteluinstrumenttia tarvitaan myös kulttuuriympäristön arvojen, kulttuurisen kestävyuden, rakennusten elinkaarien ja niiden potentiaalien vaalimisessa.

Perusteluksi tälle seura nostaa esiin kuntien resurssien riittämättömyyden ja asiantuntijoiden osaamisalueiden kapeuden ja sen, että uudistuneessa Museolaissa 314/2019, luku 3 Vastuumuseot, vahvistettiin ja vastuutettiin nimenomaan maakuntatason kulttuuriperintö- ja kulttuuriympäristöosaamista ja tähän tarvittavia resursseja hyvin merkittävällä tavalla.

Edellisen vuoksi on tärkeää, että Museolain 314/2019 toteutumista ja henkeä ei estetä Kaavoitus- ja rakentamislaitilla. Kulttuuriympäristötutkimuksen seura katsoo että, kulttuuriperinnön, kulttuuriympäristöjen ja maiseman turvaamista ja vaalimista on syytä käsitellä jatkossa erityisesti maakuntatasolla, vaativan tason pätevyuden ja virkavastuun omaavien viranomaisten toimesta ja että maakuntakaavan oikeusvaikutukset turvataan myös kulttuuriympäristön osalta.

Kolmanneksi Kulttuuriympäristötutkimuksen seura kiinnittää huomiota siihen, että kulttuuriympäristön tilan seuranta on puutteellista ja epä johdonmukaista ohjauksen eri tasoilla eikä lakiesitys sisällä yhdenmukaisia välineitä tai keinoja asian parantamiseksi, vaan työ on hajautettu Ely-keskusten ja kuntien vastuulle. Kulttuuriympäristötutkimuksen seura katsoo, että kulttuuriympäristön tilan seuranta tulisi tehdä yhteismitallisesti ja yhdenmukaisesti. Seurantajärjestelmä tulisi esimerkiksi kytkeä rakennetun ympäristön tietojärjestelmään siten, että sen avulla pystyttäisiin kokoamaan seurantatietoa yhteistoimivasti eri kulttuuriperintöaineistojen kanssa.

Huomioita rakentamisen kokonaisuudesta (erityisesti luvut 1, 25-36, 37-40)

-

Kysymyksiä lausunnonantajille

Lakiuudistuksen valmistelun aikana käydyissä keskusteluissa on ollut esillä myös maakuntakaavaa koskeva vaihtoehtoinen malli.

Vaihtoehtoisen mallin oleellisin ero lakiehdotukseen olisi se, että maakuntakaavan oikeusvaikutuksia ei rajattaisi laissa vaan maakuntakaava olisi nykyiseen tapaan kokonaisuudessaan oikeusvaikutteinen. Vaihtoehtoinen malli olisi oikeusvaikutusten osalta pääosin nykyisen lain kaltainen, mutta malli ei kuitenkaan sisältäisi nykyisen lain mukaista maakuntakaavan toteuttamisen edistämisvelvoitetta.

Myös vaihtoehtoisessa mallissa maakuntakaavassa olisi esitettävä aluerakenteen, liikennejärjestelmän ja liikenneverkon sekä viherrakenteen kehittämisen periaatteet, ja lisäksi maakuntakaavassa voitaisiin esittää myös muita maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia asioita. Vaihtoehtoisen mallin mukaan maakuntakaavassa esitettävistä asioista kuitenkin rajattaisiin laissa nimenomaisesti pois yksittäisen kunnan yhdyskuntarakenne. Yksittäisen kunnan yhdyskuntarakenteeseen kuuluvia asioita ei olisi siten mahdollista sisällyttää maakuntakaavaan vaan ne ratkaistaan kuntakaavoituksessa.

Lausunnonantajia pyydetään esittämään näkemyksensä myös vaihtoehtoisesta mallista.

-

Maksuvelvollisuuden alkamisen raja (kerrosneliömetriä

-

Kunnalle maksettavan maksun maksimimäärä tontin arvonnoususta (% arvonnoususta)

-

Erityisharkinta-alueen sijoittamisluvan lupaedellytyksissä ollaan palaamassa oikeusharkinnasta rakennuslain aikaiseen tarkoituksenmukaisuusharkintaan. Miten lupaedellytykset pitäisi kirjoittaa, jotta:

- a. tuomioistuimen kannalta kunnan myöntämä lupa on mahdollista pitää voimassa eikä lupa mene valituksen johdosta nurin oikeudessa automaattisesti esimerkiksi siksi, että luvalla käsitellään vain yhden rakennuspaikan, eikä sitä ympäröivien alueiden tilanne?
- b. kunnan kannalta on mahdollista evätä lupa esimerkiksi siksi, että kyseinen rakentamisen lievealue on suunniteltava kaavoituksellisesti kokonaisuutena?

-

Miten päävastuullisen toteuttajan toteutusvastuuta koskevan pykälän perustelut pitäisi kirjoittaa, jotta niistä kävisi kyllin selkeästi ilmi, että allianssimallin tai muiden yhteistoiminnallisten toteutusmuotojen käyttäminen on hankkeessa mahdollista?

-

Millaisia ja kuinka suuria taloudellisia vaikutuksia näette päävastuullisen toteuttajan toteutusvastuun aiheuttavan kuluttajille?

-

Olellaisten teknisten vaatimusten vaatimustasoa ei ole lähtökohtaisesti muutettu kaavoitus- ja rakentamislaisissa lukuun ottamatta luonnonvalon johtamista asuintilaan. Miten asumista ja majoitusta koskevia olennaisia teknisiä vaatimuksia pitäisi mielestänne muuttaa ottaen huomioon kalustettujen asuntojen vuokraus ja Airbnb-toiminta?

-

Millaisia vaikutuksia näette ehdotettujen muutosten aiheuttavan?

-

Lonkila Helena
Kulttuuriympäristötutkimuksen seura